

Den 23 augusti 2011

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Riksantikvarieämbetets rapport *Förslag till ny reglering om användning av metallsökare i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. Åtterrapporering av regeringsuppdrag Ku2011/148/KA*

Kungl. Vitterhetsakademien har beretts tillfälle att avge yttrande över rubricerat utredningsförslag. Akademien förordar alternativ ett i utredningen, d.v.s. ett licensförfarande. Bakgrunden är följande.

Bruket av metallsökare i fornlämnings-sammanhang har under de senaste årtiondena varit tveeggat. Mest känt är de sammanhang då grupper eller enskilda personer illegalt avsökt fornlämningar och därvid åstadkommit betydande skador på fornlämningar och berövat dessa på värdefulla fornyfynd. Detta har varit mest uppmärksammat på Öland och Gotland men förekommit i stora delar av södra Sverige.

En annan aspekt på användandet av metallsökare är de insatser som genomförts, främst genom amatörarkeologer i samarbete med arkeologiska universitetsinstitutioner och antikvariska myndigheter, vid avsökning av specifika fornlämningar eller fornlämningsområden i den arkeologiska forskningens tjänst. Påvisandet av stora och fyndrika s.k. centralplatser från järnåldern, av avgörande betydelse för studiet av samhällsförändringar under det första årtusendet av vår tideräkning, hade inte kunnat genomföras utan insatserna från personal med metallsökare. Genom amatörarkeologer med stor erfarenhet av metallsökning har också flera arkeologer tränats upp sin färdighet med denna metod. Bruket av metallsökare rymmer således två helt motsatta perspektiv.

Dagens situation där medarbetare vid Riksantikvarieämbetet får använda metallsökare, medan det för andra krävs tillstånd från länsstyrelsen, anses av EU-kommissionen inte förenligt med EUF-fördraget. Riksantikvarieämbetets svar på detta är att föreslå två alternativa lösningar. Det ena skulle vara att länsstyrelserna får i uppdrag att utfärda speciella licenser för användandet av metallsökare för dem som letar fornyfynd. Det andra alternativet är att det blir fritt att leta annat än fornyfynd förutom på Öland och Gotland samt på eller vid fasta fornlämningar.

För den händelse Sverige skall följa EU-kommissionens direktiv, är det första förslaget med införande av licenser det bästa alternativet. Detta alternativ liknar mest det idag rådande. Det

andra alternativet skulle medföra stora problem för kulturarvet. Det är omöjligt att kunna beivra personer som får lov att använda metallsökare men inte får söka fornfynd.

I den nya lagtexten kvarstår tillståndet för Riksantikvarieämbetet att använda metallsökare. Det vore lämpligt att den personal inom Riksantikvarieämbetet som önskar använda metallsökare för att söka fornfynd också genom licensansökning visar att de innehar lämplig kompetens. Att medarbetare inom Riksantikvarieämbetet utan vidare har större kompetens att använda metallsökare än exempelvis medarbetare vid arkeologiska universitetsinstitutioner eller andra antikvariska myndigheter kan uppfattas som inkonsekvent.

Detta yttrande har inom akademien beretts av professor Lars Larsson och sekreteraren.

Gunnel Engwall
Preses